

Inleiding

Maatschappelijk gezien beweegt er de laatste jaren heel wat binnen het containerbegrip 'onderwijs'. De media leggen af en toe de vinger op 'een onderwijswonde' door nog eens één of andere spraakmakende reportage vrij te geven. Ook vanuit de wetenschappelijke hoek komen er ontnuchterende cijfers die steeds opnieuw wijzen op een achteruitgang van de algemene schoolse kennis van onze kinderen en jongeren. Niet alleen studies uit eigen land bevestigen dit. Ook andere internationale teams geven op regelmatige basis cijfers vrij. Telkens worden deze cijfers grondig bestudeerd door een leger van onderwijsspecialisten. Binnen dit instabiele en onzekere klimaat worden heel wat vernieuwingen doorgevoerd in de hoop dat er dan ook een kentering in de negatieve tendens mag komen. Soms tegen beter weten in. Gelukkig kunnen we ook spreken van ondersteunende inzichten vanuit de wetenschap. In dit boek nemen we uitgebreid de tijd om ons licht te laten schijnen op één facet van de schoolse kennis, de spelling. We starten ons pleidooi met een citaat uit het onderzoek van Faddar et al. (2020):

'De groep leerlingen die de elementaire basiskennis niet onder de knie heeft, groeit vliegensvlug.'

In Vlaanderen en Nederland wordt er onderwezen in het Nederlands. Binnen de grote en diverse groep van leerlingen zouden we gemakkelijkheidshalve alle leerlingen in vier groepen kunnen verdelen: leerlingen die altijd Nederlands spreken, leerlingen die bijna altijd Nederlands spreken, leerlingen die de taal soms spreken en leerlingen die thuis nooit Nederlands spreken.

De groep van leerlingen die thuis altijd Nederlands spreken, is in Vlaanderen het grootst, 2939 van 4665 deelnemende (63%) leerlingen. Je zou

denken: deze jongeren spreken thuis Nederlands dus het beheersingsniveau zal zeker voldoende zijn. Jammer genoeg is het tegendeel waar. Opvallend bij deze groep leerlingen is dat net deze kinderen minder en minder scoren op de schoolse elementaire kennis van het Nederlands. Ook in Nederland is het segment 'kennen' een negatief onderdeel in het algemeen prestatieniveau. Is er dan een groep van leerlingen die wel positieve stappen zet? Ja hoor. De groep kinderen waarbij het Nederlands soms tot nooit wordt gesproken, boekt wel vooruitgang, zij het niet over de volledige lijn. Met de grote verschillen en de algemene afname van de elementaire basiskennis van het Nederlands in het achterhoofd is het voor ons duidelijk dat er nood is aan een doordacht, onderbouwd en genuanceerd betoog.

Kennis verwerven, jezelf organiseren, communiceren, relaties opbouwen en zelfontplooiing. Deze aspecten steunen allemaal op een goede basis van de taal. Het beheersen van de taal bepaalt enerzijds voor een groot stuk het al dan niet succesvol afronden van de schoolse carrière. Anderzijds helpt een goede beheersing van de Nederlandse taal om probleemloos door het volwassen leven te stappen. En toch...

Alle cijfers wijzen op een verminderde kennis van onze Nederlandse taal. In het laatste onderzoek van PISA (2018) wordt verwezen naar een grote groep leerlingen die maar *nét* boven het minimumniveau scoort. Concreet betekent dit dat 76 van de 298 (25,50%) geteste Vlaamse leerlingen *net* boven het basisoniveau weet te scoren. Kinderen die dit niveau behalen, zijn kinderen die verbanden kunnen leggen in een tekst en verklaringen aan de tekst kunnen geven. Naast deze kleine groep leerlingen, met een prestatie die voldoende is, zijn er ook de uitersten in de testing. Er zijn, volgens dit onderzoek, ook 58 (!) van de 298 leerlingen (19%) die *onder* het vereiste basisoniveau scoren. Dat zijn dus jongeren die een basistekst onvoldoende tot niet kunnen begrijpen, de aangeboden teksten niet functioneel kunnen inzetten of hierover moeizaam kunnen reflecteren. Anderzijds is er een bedroevend kleine groep leerlingen, 35 (!) van de 298 leerlingen (12%), die zich mag rekenen bij de *goede presteerders*. Deze

spreadstand is op lange termijn niet houdbaar of er ontstaan ‘spierscheurtjes’ in het onderwijssysteem. Met dit boek willen we een bijdrage leveren aan het verminderen van de spreekwoordelijke spreadstand waarin ons taalonderwijs zich nu bevindt. We willen inzetten op uitdaging en verwachting binnen het huidige en toekomstige spellingsonderwijs voor alle leerlingen.

Ons spellingsverhaal start bij de klinkende titel van het populaire boek ‘We zijn ons brein’ van Dick Swaab uit 2010. Dit boek is al vele keren in herdruk gegaan en vertelt ons meer over de ontwikkeling van ons brein van bij de conceptie tot aan de dood. Swaab was degene die bij ons de eerste steen heeft gelegd binnen onze eigen nieuwsgierigheid en professionele ontwikkeling. Toch kwam er ook veel kritiek op Swaabs werk. Vanuit de kant van de psychologen kwam bijvoorbeeld de opmerking dat hij met zijn titel wel erg filosofisch te werk ging en dat hij daarbij zijn boekje te buiten zou zijn gegaan. Ondertussen, meer dan tien jaar later, weten we wel dat we veel meer zijn dan ons brein alleen. Ons eigen verhaal zet in op het samenspel tussen de sensorische, motorische en cognitieve aspecten tijdens het leren. Lijkt dit te vergezocht voor jou? We geven graag een voorbeeld.

Als we aan jou zouden vragen om aan getallen te denken, dan plaats je die getallen, onbewust, op een getallenas. Deze lijn/as is altijd oplopend en te lezen van links naar rechts. In de literatuur wordt deze denkbeeldige lijn ook wel *mental number line* genoemd. Om deze bevinding nog meer kracht bij te zetten, gaan we graag nog een stapje verder. Wat blijkt uit een onderzoek van Eerland, Guadalupe en Zwaan (2011)? We kunnen deze denkbeeldige *mental number line* ook manipuleren door je houding aan te passen. De mensen die tijdens het onderzoek van Eerland, Guadalupe en Zwaan naar links hielden, schatten de hoogte van de Eiffeltoren gemiddeld 324 meter lager in dan de mensen die naar rechts hielden of stabiel bleven staan. Een ander onderzoek uit 2013 van Schneider, Eerland, van Harreveld, et al. laat zien dat, indien mensen twijfelen, ze meer heen-en-weerbewegingen maken tijdens het nemen van een beslissing.

Kortom, ons brein is ook bij het verwerken van informatie steeds in contact met ons lichaam. Deze gedachtegang kent zijn oorsprong in de '*embodied cognition*'. Dit paradigma stelt dat kennis steeds wordt opgebouwd door de interactie tussen brein, lichaam en omgeving. Wij vertellen een verhaal van integratie van de sensomotoriek waarbij de sensomotoriek de ondersteunende rol *kan* opnemen bij het verwerven van nieuwe inzichten of kennis op het gebied van spelling. Het inzetten van de sensomotoriek is een trouwe partner om *alle* leerlingen aan boord te houden, de leerlingen te versterken én uit te dagen waar nodig. Een juist gebruik en complete aanpak van spelling zijn belangrijke voorspelers voor latere successen. Waarom zouden we dan enkel aanspraak maken op ons brein en niet alle aspecten van ons lichaam benutten?